

जाहीरातीचे दर.

सालील पत्त्यावर चौकशी करावी

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४
(दयालू हंगील मार्क)
किराकोर अकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामावाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ७

पुणे, बुधवार, तारीख १२ मार्च, १९४१

अंक ११

डॉ. एन. आर. राजोपाध्ये

यांच्या

अंस्तर्गाल OR शक्तिवर्धक पिल्स ध्या. किंमत १२ आ. फक्त-
सोल एजंटः "वेलणकर वनोषधालय" नुस्खीवाग रस्ता, पुणे.
एजन्सी देणे आहे. दोन आण्याचे स्टॅम्प पाठवून विचारावे.

डॉ. एन. आर. राजोपाध्ये यांचे खास

देखरेखीखाली चाललेले

"वेलणकर वनोषधालय"

येथे सर्व तऱ्हेच्या खात्रीच्याच बनवताना सिद्धोपधी मिळतील.
१ वैशाखासून ते सिद्धोपधीपर्यंत मिळण्याचे हे पुण्यातील पहिलेच
दुकान होय. येथे नूतने, सनकाच्या काढ्याच्या पुड्याही ऑर्डर-
प्रमाणे करून दिल्या जातात. येथे रोगी तपासून औषध देण्याची
सोय आहे. त्याकरिता चार्ज रोज फक्त एकच आणा.
उघडण्याची वेळः—सकाळी ८ ते १२ व दुपारी ३ ते ८ पर्यंत.
पत्ता : "वेलणकर वनोषधालय" नुस्खीवाग रस्ता, पुणे.

देशी औषधें तयार करणारा

महाराष्ट्रातील प्रमुख कारखाना

पेड्ड, (अनिमिया) व सर्व प्रकारच्या आजारानंतर येणाऱ्या

अशक्ततेवर

रक्तवर्धक

वापरा.

सर्वत्र मिळते.

— केंद्रे —

पुणे, मुंबई, उमरावती, नागपूर, सांगली,
कोल्हापूर, हुबळी.

आयुर्वेद रसशाळा

पुणे, लि. पुणे ४.

सर्व तऱ्हेची कापड छपाई व रंगाई (Calico Printing and
Dyeing) करणारा कारखाना.

'पायोनिअर डाईंग हाऊस'

कोपाचे कापड (Casement cloth), दागचे पडदे, ट्वेल कच्छर
इ. टिकाऊ रंगाचे, स्वदेशी नयाग मिळतात. कारखानाः—
भिकारदास माहनी रोड, दानेवाडी, पुणे.

दि

बँक ऑफ महाराष्ट्र,
लिमिटेडसर्व तऱ्हेचा बँकिंगचा व्यवहार केला जातो
बँकेची शेअर-विक्री चालू आहेमुख्य कचेरी
लक्ष्मी रोड, पुणे.मुंबई शाखा पुणे शाखा
दालाल स्ट्रीट, कोट डेक्कन जिमखानामधुमेहावरील
औषध

तीन आठवड्यांचे

औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, बरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

विविध माहिती

मद्रास मिल्स कं. लि.

मद्रास मिल्स कं. लि. ने १९४० साली ३ कोटि, ९०३ लक्ष रुपयांची विक्री केली. १९३९ साली २ कोटि, ९४ लक्ष रुपयांची विक्री झाली होती. एकूण २ कोटि, ९३ लक्ष रुपयांच्या कपाशीचा गिरणीत उपयोग करण्यात आला. वर्ष अखेर ९ लक्ष, ९९ हजार रुपये नफा उरला. मद्रास मिल्सचे सार्थे व होजिअरीचे सुत सुप्रसिद्ध आहे.

अहमदाबाद प्रांतज रेल्वे कं. लि.

बी. वी. अँड सी. आय. रेल्वेची सरकार खरेदी करणार असले तरी ह्या रेल्वेच्या देखरेगीसाठी चाललेल्या अहमदाबाद-प्रांतज रेल्वेची व्यवस्था १९४६ अखेर पूर्वीप्रमाणेच चालेल. त्या वर्ष-अखेर अहमदाबाद प्रांतजचा सरकारबरोबरचा करार संपतो व कराराची मुदत वाढविण्याची त्यांत तरतूद नाही. त्यावेळी प्रत्येक ५०० रुपयांचा भाग ७०६ रुपयांस सरकार विकत घेईल.

सेंट्रल बँकेची नवी शाखा

सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया ट्यूटोरियल येथे आपली एक शाखा उघडणार आहे.

मुंबई शहराची लोकसंख्या १४ लक्ष, ६७ हजार मुंबई शहराची लोकसंख्या १९३१ साली ११ लक्ष, ६१ हजार होती, ती आता १४ लक्ष, ६७ हजार झाली आहे.

देवास व इंदूर

वरील दोन संस्थानांची लोकसंख्या आता अनुक्रमे ८९३ हजार व १५ लक्ष झाली आहे.

सांगली शहर

सांगली शहराची लोकसंख्या गेल्या दहा वर्षांत २५% वाढून ती ३८ हजार झाली.

कोयनेलचा साठा

हिंदुस्थान सरकारजवळील कोयनेलचा साठा कमी होत होत ९० हजार पौंडांवर आला होता. आता आणखी १३ लक्ष पौंड कोयनेल घेण्यांत आले आहे.

मद्रास

मद्रास शहराची लोकसंख्या १९३१ साली ६ लक्ष, ४७ हजार होती. आता ती ७ लक्ष ७७ हजार झाली आहे.

अहमदाबाद

अहमदाबादच्या लोकसंख्येत गेल्या १० वर्षांत १३ लाखांची भर पडली आहे. अहमदाबादची आताची लोकसंख्या ५ लक्ष, ९२ हजार आहे.

चहाची खरेदी

ब्रिटिश सरकारच्या १९४१ सालातील चहाच्या खरेदीपैकी २७ कोटि, २० लक्ष पौंड खरेदी हिंदी चहाची आहे. सिलोनातून १३ कोटि, ८० लक्ष पौंड चहा घेण्यांत येईल. डच इंडीज व ब्रिटिश पूर्वे आफ्रिका ह्यांचेकडून अनुक्रमे ४८ लक्ष पौंड व २७ लक्ष पौंड चहा घेतला जाईल.

रेडिओ सेट्सची निर्गत

ग्रेट ब्रिटनने १९४० साली सुमारे ३ कोटि रुपयांचे रेडिओ सेट्स परदेशी निर्गत केले.

पार्सल जप्त

ग्रेट ब्रिटनकडे वाहेरून पाठविण्यांत येणारे दोन पौंडापेक्षा अधिक चहाचे कोणतेही पार्सल जप्त केले जाते.

देवकरण नानजी बँकिंग कं. लि.

वरील सेव्हल्यूट बँकेच्या ठेवीत दोन वर्षांचे अवधीत ४००% वाढ होऊन, ठेवीची रकम २०३ लाख झाली. बँकेच्या मुंबई शहरातच तीन शाखा आहेत. बँकेच्या ताळेबंदातील प्रमुख आकडे साठीलप्रमाणे आहेत:—वसूल भांडवल: ११ लक्ष, २० हजार; ठेवी: २० लक्ष, ६० हजार; रोख व बँकांत शिलक ९ लक्ष, ०४ हजार; भाग व रोखे: ७ लक्ष, २४ हजार; कर्जे: ५ लक्ष, ५२ हजार; चांदीच्या चिपा: १ लक्ष, २२ हजार; इमारती व इतर माल-मत्ता: ७ लक्ष, ४५ हजार; गुडवुडल: १ लक्ष. १९४० साली बँकेस १० हजार रुपये नफा झाला.

विगर-तिकीट प्रवास

रेल्वेने विगर तिकीट प्रवास करणारांस कैदेची शिक्षा सांगणारे वित्त मध्यवर्ती असेंब्लीने मंजूर केले. चवथे वेळी सर अँड्र्यू ह्यो ह्यांनी त्यांस भिकारी लोकांची सोसायटी व विगर तिकीट प्रवास करणारांची असोसिएशन ह्यांचितर्फे आलेले पत्र वाचून दाखविले. ते साठीलप्रमाणे होते:—

नेहेरींच्या गुन्हेगारांबरोबर तुरुंगांत संबंध येणे आम्हांस पसंत नाही. तिकीट न काढता प्रवास केल्याखेरीज आम्हांस गत्यंतरच नाही. विगर तिकीटाच्या प्रवाशांचे परिषदेचे अध्यक्षस्थान आपण स्वीकारावे. "असेंब्लीतील कामामुळे मला हे आमंत्रण स्वीकारता येत नाही," असे सर अँड्र्यू हे म्हणाले.

यात्रेकरूंच्या मदीं विर नियंत्रण

यात्रेचे वेळी यात्रेकरूंची गर्दी होते व त्यामुळे कॉल-न्याचा उपद्रव होतो, तो टाळण्याची एक योजना संयुक्त प्रांत सरकार-पुढे आहे. लस टोचली असल्याचा दाखला ज्याचेजवळ असेल, त्यासच यात्रेच्या ठिकाणाचे रेल्वे तिकीट मिळावे व संयुक्त प्रांता-बाहेरील लोकांजवळ हा दाखला नसल्यास यात्रेचे ठिकाणाच्या १० मैलांचे परिघातील स्टेशनाचे तिकीट त्यास मिळू नये, अशी त्यांत तरतूद आहे.

जर्मनीमधील हिंदी युद्ध कैदी

"जर्मनीतील हिंदी युद्ध-कैद्यांनी लिहिलेली तीन-चार खासगी पत्रे मी पाहिली आहेत, त्यावरून तेथे त्यांस समाधानकारक रीतीने वागविण्यांत येत असल्याचे दिसते" असे मि. ऑजिबेल्हो ह्यांनी असेंब्लीत सांगितले.

ट्रेझरी विभागावर ११ आ १ पे व्याज

हिंदी रिझर्व्ह बँकेने गेल्या आठवड्यांत हिंदुस्थान सरकारची १ कोटि रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली, त्यावर व्याजाचा सरासरी दर द. सा. द. शे. ११ आ. १ पै इतका पडला.

इटॅलियन युद्ध कैदी

फेब्रुवारी, १९४१ अखेर हिंदुस्थानातील इटॅलियन युद्ध-कैद्यांची संख्या ३० हजारांपर्यंत गेली आहे. त्यांत २१ जनरल आहेत व १ अॅडमिरल आहे.

पंजाबी सल्लागी

हिंदी आरमारातील सल्लागपैकी निम्मे पंजाबी आहेत. हिंदुस्थानाच्या पश्चिम किनाऱ्यावरील लोकार्नी नावे नोंदविण्याची उत्सुकता दाखविलेली नाही.

बँकास हद्दी

गुरुवार, ता. १२ मार्च रोजी होळीनिमित्त बँका बंद रहातील. आगीच्या विन्माचे हप्ते

मुंबई येथील प्रॉपर्टी ओनर्स असोसिएशनने विनंति केल्यावरून मुंबई फायर इन्शुरन्स असोसिएशनने आगीच्या विन्माच्या हप्त्यांची रकम १५% ने कमी केली आहे.

अनुक्रमणिका

	पृष्ठ		पृष्ठ
१ विविध माहिती ...	१२२	युद्धसहाय—स्टिलसेन	
२ मध्यवर्ती असेंब्लीत		बल्गेरियाचा मळी घेतला—	
अंदाजपत्रकाची चर्चा	१२३	वंदेशी घेयांच्या संरक्षणाचे	
३ बिबि टेलिफोन कं. लि	१२४	महत्त्व	
४ नुचगवर्न बँक लि.	१२४	० मध्यक बोलपट लयकरच	
५ इंडस्ट्रिअल इ. ट्रस्ट लि.	१२४	येणार	१२७
६ स्कुट-विचार ...	१२५	८ प्रतीवरील कर कसा	
युद्धाच्या नाटकांतील नवा		युद्धविला !	१२७
प्रवेश—इंग्लंडला अमेरिकेचे		९ "दुसरा"	१२८
		१० निवडक वाजारभाव...	१३१

अर्थ

बुधवार, ता. १२ मार्च, १९४१

मध्यवर्ती असेंब्लीत अंदाजपत्रकाची चर्चा

बाहेरच्या कर्जाची घरच्या कर्जात अदलाबदल

हिंदुस्थान सरकारने इंग्लंडमध्ये काढलेल्या युद्धवर्षी कर्जाचे रूपंतर त्या सरकारच्या ह्या देशात फेदावयाच्या कर्जात करण्याचे ठरले आहे. त्या व्यवहाराची आवश्यकता आणि स्वरूप काय आहे ह्याचे विवेचन आम्ही मागे केलेच आहे. मध्यवर्ती असेंब्लीत अंदाजपत्रकांतल्या रकमांच्या अंजूरीचा निचार चालू असतां कर्जातीच्या एका सूचनेच्या संबंधात सदरहू प्रश्नाच्या चर्चेस चालना मिळून फडनवीसानीं त्याविषयी स्पष्टीकरण केले. हिंदुस्थान सरकारने आजवर जरूरीप्रमाणे इंग्लंडमध्ये व ह्या देशात कर्जे काढलेली आहेत. इंग्लंडमध्ये काढलेल्या कर्जाची परतफेद तिकडील चलनात अर्थातच करावी लागते आणि त्यावरचे व्याजही तेथेच यावे लागते. हिंदुस्थानांत काढलेल्या कर्जाची फेद हिंदी चलनात होते. सध्याचे युद्ध चालू असताना ह्या देशास इंग्लंडला मोठमोठ्या रकमांचा माल पुरवावा लागत आहे आणि ही गोष्ट हिंदी व्यापारास अनुकूल अशीच आहे. हिंदुस्थानास इंग्लंडचे देणे निघते त्यापेक्षा इंग्लंडने हिंदुस्थानास यावयाचे देणे अधिक होत आहे. ह्या दोन देशांच्या परस्पर देण्यापेण्याची वजावाट होऊन हिंदुस्थान घनको आणि इंग्लंड क्रणको अशी परिस्थिति निर्माण झाली आहे. इंग्लंडकडे हिंदुस्थानची बाकी निघत आहे ती लंडनमध्ये ह्या देशाच्या सात्यावर जमा होत आहे आणि ह्या रीतीने हिंदुस्थानच्या मालकीच्या मोठमोठ्या रकमा लंडनमध्ये पॉँड स्टॉलम ह्या चलनात पडून रहात आहेत. ह्या पैसा इंग्लंडमधून ह्या देशात कसा आणावयाचा हा येथे प्रश्न आहे. इंग्लंडला इकडे सोने-चांदी पाठवण्याची युद्ध-काळांत सोय नाही. तेव्हां त्या देशाने हिंदुस्थानला देणे असलेल्या रकमांचे कर्जरोसे लिहून दिले पाहिजेत. पण हिंदुस्थानने इंग्लंडमधील आपल्या कर्जाचे बाबतीत स्टॉलिंगमध्ये रोसे दिलेले आहेत. ह्या दोहोंची अदलाबदल झाल्यास

हिंदुस्थानास आपले देणे इंग्लंडकडून मिळेल आणि त्याचबरोबर ह्या देशास इंग्लंडचे पूर्वांचे देणे आहे ते ह्या देण्याच्या प्रमाणात फेदले जाईल. सुमारे १२० कोटि रुपये किंमतीचे स्टॉलिंगमधले हिंदुस्थानने इंग्लंडला यावयाच्या कर्जाचे रोसे गोळा करण्यात येऊन त्याच्या मोबदल्यात ब्रिटिश नामरिफास इंग्लंडमधील सरकार स्वतःचे रोसे देईल आणि त्यांच्या हिंदी धारण करणारांस हिंदुस्थान सरकार त्याच मुदतीचे व व्याजाचे येथील रोसे किंवा त्यांची रोकड मागणारांस चलन देईल. ह्या अदलाबदलीमध्ये एका रुपयास उतरा पेन्स ह्या दराने हिशोब केला जाऊन मुदत व व्याज ह्याचे बाबतीत कोगताच फरक केला जाणार नाही. हिंदुस्थानात लोकांच्या व बँकांच्या हातांत किती किंमतीचे स्टॉलिंग रोसे आहेत, हे समजण्यास आज मागे नाही. तथापि, त्यांच्या बदल्यात रोकड यावी लागली असतां चलनाचा विस्तार होऊन त्याचे योगाने किंमती आणि व्याजाचे दर ह्यांवर अनिष्ट परिणाम घडून न येण्याविषयी सरकार सबरदारी घेईल असे अभिपचन सर जेरेमी रेसन यांनी मागे दिले आहे.

सर जेरेमी रेसन ह्यांनी स्टॉलिंगमधील कर्जाबाबत मध्यवर्ती असेंब्लीमध्ये केलेल्या सुलाशाचे स्पष्टीकरण वर दिले आहे. हिंदुस्थान सरकारच्या युद्धावर होणाऱ्या सर्वांचे संबंधात असेंब्लीत उपसूचना आल्या त्यावर बोलताना श्री. अणे ह्यांनी स्टॉलिंगमधील रोख्यांच्या अदलाबदलीचा प्रश्न उपस्थित केला होता. युद्धाचे परिस्थितीत प्रत्येक सरकार आपल्या जवळच्या सांपत्तिक साधनांचा व पैसांचा हात राखून उपयोग करीत असते आणि हिंदुस्थान सरकारची शिष्टक लंडनमध्ये वाढली असतां ती तेथे कायम न ठेवतां तिचा विनियोग जुनीं कर्जे फेदण्याकडे तें करीत आहे ह्याचा अर्थ काय ? ह्या आश्चर्याचा प्रश्न श्री. अणे ह्यांनी विचारला होता. युद्धकाळां नाडलाजाने नवीं कर्जे काढावीं लागतात, ती वेळ कर्जे फेदण्याची नसते असे म्हणण्याचा त्यांचा रोस होता. लंडनमध्ये जमा झालेल्या आपल्या पैशांचा उपयोग हिंदुस्थानने कसा करावयाचा ? तो तेथे रोख्यांत गुंतविणे, तेथे माळ खरेदी करून त्याची किंमत देऊन टाकण्यांत सर्च करणे किंवा तो चांदी-सोन्याच्या स्वरूपात परत आणणे हे तीन मार्ग येथे संभवतात. त्यांपैकी दुसरा व तिसरा मार्ग सध्याच्या स्थितीत अन्यवहार्थ आहे हे उघड आहे. पहिल्या मार्गासंबंधाने हे लक्षांत आणले पाहिजे की लंडनमध्ये रोख्यांत पैसे गुंतवण्यापेक्षा ते देऊन आपले जुने कर्जे तेथे फेडणे हे हिंदुस्थानास अधिक श्रेयस्कर होय. सुमारे एकशेवीस कोटि रुपये किंमतीचे इंग्लंड स्वतः धारण करीत असलेले ह्या देशाचे रोसे फाडून देत आहे ह्या स्टॉलिंग रोख्यांच्या प्रस्तुत व्यवहाराचा सरळ अर्थ आहे. पदव्या रकमेने हिंदुस्थानने इंग्लंडला यावयाचे देणे कमी होत आहे आणि बाहेरचे ह्या देशाचे कर्जे फिटत आहे. हिंदुस्थान सरकारास ब्रिटिश सरकारच्या वतीने ह्या देशांत आणखी कोट्यवधि रुपये सचबि लागणारच आहेत आणि त्या देण्याचा पैसा लंडनमध्ये हिंदुस्थानच्या सात्यावर स्टॉलिंगमध्ये पुन्हां जमा होणार आहे. हे आपले देणे लंडनमध्ये साच्चं यावयाचे का त्याची विल्हेवाट वरील अथवा दुसऱ्या एखाद्या रीतीने लावावयाची हा प्रश्न आणखी एक-दोन वेळां उपस्थित होण्याचा संभव आहे. ह्या दृष्टीने पहातां श्री. अणे ह्यांनी असेंब्लीत केलेली सूचना विचारप्रवर्तक झाली आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही.

मध्यवर्ती अंदाजपत्रकाच्या वचनेत असेव्हीमध्यें सभासदांच्या निरनिराळ्या गटांच्या वतीनें भिन्न-भिन्न विचार प्रकट करण्यांत आले. वादाचा मुख्य विषय युद्धसर्वांची तत्तूद कोणत्या मार्गांनें करणें युक्त आहे ह्या संबंधानेंच अर्थात होता. युद्ध-सर्वांचे वादत आहे, त्यासाठीं नवे कर बसवण्याची व कर्ज काढण्याची सरकारची योजना आहे. पण कर आणि कर्ज ह्यांमध्यें परस्पर-प्रमाण काय असावें ह्या बाबतीत मतभेद व्यक्त करण्यांत आला आहे. हिंदी धंदेवाल्यांचे मतें फाजील नफ्यावरील करामुळे स्वदेशी धंद्यांस उत्तेजन मिळण्याच्या ऐवजी त्यांची कुचंबणा होईल. युरोपियन गटाचा नवीन करार पाठिंबा आहे इतकेंच नव्हे तर युद्धामध्यें करांचा बोजा वाढणें स्वाभाविक असून आणखी कर बसले तरी ते अपरिहार्य असून त्यांचा स्वीकार करणें आवश्यक आहे असा अभिप्राय त्यांच्या वतीनें प्रकट करण्यांत आला. करांपेक्षा कर्जाचे मार्गांनेंच युद्धसर्वांचे भागवणें इष्ट आहे असेंहि काहीं सभासदांनीं सुचवले. ह्या रीतीची परस्पर-विरुद्ध स्वरूपाची सरकारी अंदाजपत्रकावर टीका झाल्यानें, फडनवीस, सर जेरीमी रिसमन, ह्यांचें तिला उत्तर देण्याचें कार्यं सुलभ झालें. कर विरुद्ध कर्ज ह्या प्रश्नांसंबंधानें ते म्हणाले कीं, सर्वांच्या मानानें उभी करावयाची रकम अल्प असेल तर ती संबद्ध करांच्या मार्गांनें उभारणें योग्य आहे; परंतु ह्या सर्वांचे मोठा असेल तर करांचा आश्रय सर्वस्वी करणें अव्यवहार्य आहे. युद्धामुळे कित्येक लोकांच्या मिळकती वाढत असतां त्यांतला वाढता अंश सरकारी तिजोरींत आणून न घेणें म्हणजे सरकारनें आपले कर्तव्य करण्यास चुकणें होय. अशा आशयाचें समर्थन फाजील नफ्यावरील वाढवलेल्या कराचें त्यांनीं केले. ह्या करावादींचा प्रतिक्लृष्ट परिणाम हिंदी धंदेवाले म्हणतात तसा होणार नाही असें फडनवीसांनीं सांगितले. काढ्यांच्या येदांवरील पट्टी वाढवली गेली आहे तिच्या योगानें ह्या माळाच्या किंमती अवास्तव रीतीनें वाढवण्या जाणार नाहीत ह्या विषयां सरकार सबरदारी घेईल असें त्यांनीं आश्वासन दिले. कुठित रेशमावरील कराचें समर्थन त्यांनीं ह्या धंद्यास संरक्षणाची आवश्यकता नाही असें म्हणून केले. पॉन्ड-स्टॉकनिगमाल्या कर्ज-रोख्यांचें रूपांतर करण्यांत येत आहे त्या योजनेमुळे चलनाचा विस्तार होऊन व्याजाचे दर भडकण्याची भीति आहे असें कित्येकांचें म्हणणें आहे. ह्यासंबंधानें सर जेरीमी ह्यांनीं असे उत्तर दिले कीं, व्याजाचे दर हलके राखण्यांत सरकारचा स्वतःचाच फायदा असल्यानें व्यक्त करण्यांत आलेली भीति निराधार आहे. बाजारभावांत विशेष चलविचल होऊं न देतां ते स्थिर ठेवण्याचा प्रयत्न सरकारनें करावा ह्या सूचनेप्रमाणेंच सरकारचें धोरण राहिल असेंहि आश्वासन त्यांनीं दिले.

जोग, रानडे आणि कंपनी

(आमच्या प्रतिनिधीकडून)

पुणें येथील डेकन जिमसन्नावर, फार्ग्युसन कॉलेजच्या रस्त्यावर ज्या कांहीं सोई आहेत त्यांत कालडेक्स पेट्रोल विकणारी वरील कंपनी होय. गेल्या दोन वर्षांपासून या कंपनीनें गिन्हाकांची सोय शक्य तेव्ही करण्याचा प्रयत्न केला आहे. ऐस पैस जागा, मोटारी सुण्याची सोय व बाहेरगांवच्या गाड्या आल्यास त्या ठेवण्यास मोफत जागा देण्याची सोय कंपनीनें केली आहे. कंपनीचे मालक व नोकर लोक आपलेपणानें काम करतात. यामुळे सदर कंपनीची वरील लोकप्रिय झाली आहे. कालडेक्स कंपनीचीं सर्व तऱ्हेचीं तेलें येथें विकत मिळतात.

बाँबे टेलिफोन कंपनी लि. सरकार विकत घेणार

बॉंगोल, बाँबे व मद्रास ह्या तीन टेलिफोन कंपन्या हिंडुस्थान सरकार विकत घेणार आहे. १९४३ अखेर ह्या कंपन्यांचे पत्रवाने नवे करण्यांची वेळ येत आहे तोपर्यंत मध्यम टेलिफोन बोर्ड लि.कडे त्यांची व्यवस्था राहिल. सरकारनें देऊं केलेली किंमत शेकडा ७५ भागीदारांस परत पडली तर चार महिन्यांनंतर कंपन्यांचा ताबा सरकारी टेलिफोन बोर्ड लि. कडे जाईल, अशी व्यवस्था आहे. ह्या सरकारी लिमिटेड कंपनीची व्यवस्था, पोस्ट व तारसाल्याचे डायरेक्टर जनरल, मॅनॉजिंग डायरेक्टर ह्या नात्यानें पहातील.

बाँबे टेलिफोन कंपनीची स्थापना १९२३ सालीं झाली. तिचें मरणा झालें. भांडवल १,२०,१५,५५० रुपये आहे. प्रत्येक ऑक्टोबरी भाग ५० रुपयांचा, पूर्ण रकम भरलेला आहे. कंपनीचे टेलिफोन सुंबई, वसई, ट्रॅम्बे, कराची व अहमदाबाद येथें आहेत. १९३४ सालापासून कंपनी ८% डिविडेंड दरसाल देत आली आहे. सरकारनें कंपनीच्या भागीदारांस प्रत्येक भागीदारांस प्रत्येक भागाबद्दल रु. देऊं केले आहेत.

दि बुधगांव बँक लि., बुधगांव

वरील बँकेचा सातव्या वर्षाचा ३०-१०-४० अखेरचा अहवाल आमचेकडे आला आहे. बँकेचे वसूल भांडवल ५० हजार रुपये असून एकूण फंड ११३ हजार रुपयांचे आहेत. ठेवांची रकम १ लक्ष, ९१ हजार रुपये आहे. बँकेजवळील व इतर बँकांच्या सात्यावरील शिल्लक रिपोटचे दिवशी ७१ हजार रुपये असून इन्व्हेस्टमेंट सर्ती ३४ हजार रुपये आहेत. त्यापैकी १६ हजार रुपये मिरजमळे संस्थानकडे गुंतविलेले आहेत. कर्ज व इतर येणें १ लक्ष, ५६ हजार रुपयांचे आहेत, त्यापैकी १७ हजार रुपये संशयित दर्शविलेले आहेत. वर्ष अखेर बँकेस ६,४५४ रुपये नफा झाला. त्यांतून भागीदारांस ५% प्रमाणें डिविडेंड देण्यासाठी २,४५० रुपयांचा विनियोग करण्यांत यावयाचा आहे. बँकेच्या मुद्देगिरी व संडाळी येथील शाखा नफ्यांत चालू आहेत. बँकेचे सध्याचे वर्ष कार्तिक शु. १ ते आश्विन वद्य २० असें आहे, तें १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, असें करण्यांत यावयाचें आहे.

इंटास्ट्रिअल इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट लि.

(वार्षिक सभा: २५-३-४१)

ह्या कंपनीचे वसूल भांडवल ५० लक्ष रुपये आहे. कंपनीची स्थापना १९३३ सालीं झाली. १९३५ पासून तिनें करमाफ ४% डिविडेंड कायम दिलें आहे. १९४० अखेरच्या बारमाहीत तिला २ लक्ष, ३८ हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस ४% करमाफ डिविडेंड मिळेल. कंपनीजवळील सरकारी रोखे व भाग ह्यांची बाजारभावाची किंमत ताळेबंदात दाखविलेल्या किंमतीपेक्षा अधिक आहे. कंपनीजवळील रोखांपैकी ११-११% किंमतीचे सरकारी कर्जरोखे व डिबेंचर्स, २४-४४% किंमतीचे प्रेफरन्स भाग व ६४-४९% किंमतीचे ऑक्टोबरी भाग व स्टॉक आहेत. रोखांची वर्गवारी दुसऱ्याह प्रकारें करतां येईल. १९-४३ रकम तामाच्या कंपन्यांत, १५-६५% वीज कोरेंच्या कंपन्यांत, ८-३९% लोखंड व पोलादाच्या कंपन्यांत, ९-९४ कपास कापडाच्या कंपन्यांत, ८% रेल्वे कंपन्यांत, ५-४३% बँकांत व ५-१९% साखरकंपन्यांत गुंतविलेली आहे.

स्फुट विचार

युद्धाच्या नाटकांतील नवा प्रवेश-इंग्लंडची जघ्यत तयारी लंडनमध्ये भाषण करतांना हिंदुस्थानचे सेक्रेटरी ऑफ स्टेट, मि. एमरी, म्हणाळे:—“जर्मनीच्या चिलसती माझ्या आणि तोफा ह्यांच्या सणसणाटांत जागतिक युद्ध-नाटकांतील एका नवीन प्रवेशाचा पददा वर जात आहे आणि हा प्रवेश निर्णायक ठरणे आहे.” बल्गेरियामधून ग्रीस व तुर्कस्तान ह्यांच्या दिशेने जर्मन सैन्ये चालली असून पूर्वेकडील रणक्षेत्रांत विजय मिळवून इंग्लंडचे बळ कमी करण्याचा हिटलरचा बेत आहे. त्याच्याशी मि. एमरी ह्यांच्या वरील उद्गारांचा संबंध आहे. आफ्रिकेत व भूमध्य समुद्रांत इटालियन फौजांचा व आरमारांचा घुस्वा उडाला असून जर्मनीचे युद्धयंत्र त्या क्षेत्रांत बंद पडले आहे. ह्या अपयशाचे परिमार्जन करण्याच्या हेतूने आणि इटलीची बाजू उचलून घरण्याच्या हेतूने हिटलरने बल्गेरियामधून काळ्या समुद्राकडे आणि ग्रीसच्या बाजूने आपल्या फौजा चालवण्या आहेत. ह्या जर्मन स्वारीमुळे इंग्लंडचे लढाऊ बळ दुर्भंगेळ आणि आपला ब्रिटनवर स्वारी करण्याचा बेत सहज सिद्ध होईल अशी हिटलरची कल्पना आहे. शत्रूचे पुढचे डावपच अगोदरच ओळखून ते विफळ करण्याची तयारी ठेवणे हे यशाचे नेहमी लक्षण असते. पूर्व रणांगणाकडे इंग्लंडचे लक्ष वेधून इकडे पश्चिम भागांत नियोजित स्वारीचा वार उढवून धावण्याचा ही हिटलरची कल्पना ब्रिटिश सरकार ओळखून आहे हे स्पष्टपणे सांगण्याचा मि. एमरी ह्यांच्या वरील भाषणाचा एक लक्षांत ठेवण्यासारखा विशेष आहे आणि तो हा की शत्रूचे बळ कधीही कमी लेसावयाचे नाही आणि उत्पन्न होणाऱ्या अवघड परिस्थितीची यथार्थ कल्पना लोकांस करून धावण्याची. कोण-तीही संकटे आली तरी त्यांस तोंड देण्याची राष्ट्राची तयारी असावी आणि ते बेसावध राहून नये हा वरील घोरणाचा उद्देश असतो. मि. एमरी ह्यांच्या भाषणांत अलेरीस हिटलरच्या कल्पित हल्ल्याचा प्रतिकार करण्याची इंग्लंडमध्ये कशी जघ्यत तयारी झाली आहे ह्याचे वर्णन आले आहे. सशस्त्र सैन्य, लढाऊ साधनांचा पुख्ठा व जनतेचा निर्धार ह्यांवर इंग्लंडने भिस्त ठेवून जर्मनीचा हट्टा येईल तेव्हां तो परतण्यास सिद्ध असावे असे त्यांचे आपल्या बांधवांस सांगणे आहे. नॉर्वेच्या किनाऱ्यालगत ब्रिटिश आरमारांने शत्रूच्या जहाजांचा नाश केल्याची बातमी नुकतीच आली आहे तीवरून इंग्लंडच्या नाविक बलाची साक्ष पडत आहे. इंग्लंड केवळ जागरूकच आहे असे नसून शत्रूवर उलट हट्टा करण्यास समर्थ आहे ह्याचा वरील आरमारी हट्टा हा भरपूर पुरावा आहे. वसंतऋतूत आपण इंग्लंडवर स्वारी करणार अशी वगना हिटलरने मार्गे केली आहे आणि आतां पूर्वरणांगणांत जर्मन सैन्याने पुढे पाऊल टाकले आहे. इंग्लंड बेसुावच नसून शत्रूचा योग्य समाचार घेण्यास समर्थ आहे ह्याविषयी लोकांनी विश्वास बाळगावा अशी परिस्थिति आहे. पुढे येणाऱ्या अडचणींची यथार्थ कल्पना असणे हीच विजयाची पूर्वतयारी आहे.

इंग्लंडला अमेरिकेचे युद्ध-सहाय-बिल मंजूर झाले

अमेरिकन राष्ट्रास प्रस्तुत युद्धापासून सर्वस्वी अलिप्त ठेवण्याच्या घोरणाचा पुरस्कार त्यांतले काही नागरिक करीत होते. प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट ह्यांनी प्रथमापासून इंग्लंडला सर्व तज्ञेचे सहाय देण्याचा आपला निश्चय प्रसिद्ध केला होता. अमेरिका प्रत्यक्षपणे युद्धांत पडणार नाही; परंतु जर्मनी, इटली व जपान ह्या राष्ट्रांच्या त्रिकुटांने चढाईची युद्धे स्वतंत्र लोकांच्या विरुद्ध चालवली आहेत, त्यांमध्ये स्वातंत्र्याच्या रक्षणासाठी आवश्यक असलेले सर्व सहाय देण्यास आपले राष्ट्र मार्गेपुढे पहाणार नाही ह्याविषयी त्यांनी असंदिग्धपणेने अभिप्राय व्यक्त केला होता. राष्ट्रांच्या स्वातंत्र्यासाठी ब्रिटिश राष्ट्र निकराने लढत असल्याने त्यास शस्त्रां व इतर सामग्री पुराण्याने अमेरिका स्वतःच्या संघाचे संरक्षणाची तयारी करीत असल्याचेहि त्यांनी बोलून दाखवले होते. ह्या आपल्या घोरणास अमेरिकन कायदे-मंडळाची संमति मिळवण्याच्या उद्देशाने कायद्याचा आधार मिळवण्यासाठी प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट ह्यांनी एक बिल कॉंग्रेसपुढे मांडले होते. इंग्लंडला पुरवावयाच्या लढाऊ सामग्रीची किंमत रोख मिळवण्यासारखी नसल्याने ती तारण घेऊन व उसनी यादी हें सदाकू बिलाचें तत्व होतें. विरोधकांनी सेनेमध्ये व हाउस ऑफ रेप्रेझेंटेटिव्ह्समध्ये कित्येक उपपत्न्या पुढे मांडल्या आणि त्याचा जोर सक्ती करण्याची शिकस्त केली. कित्येक दिवस कडा-क्याचा वाद-विवाद होऊन अखेर बिल आतां दोन्ही सभांत मंजूर होऊन प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट ह्यांच्या संमतीसाठी गेले आहे. प्रेसिडेंटांच्या घोरणाचा विजय झाला आहे त्यामुळे इंग्लंडची बाजू भक्कम होऊन शत्रू राष्ट्रांस धास्ती उत्पन्न झाली आहे. इंग्लंडला अमेरिकेचे सैनिक नको आहेत, युद्धासुग्रीही हवी आहे; आणि ती उघड रीतीनें भरपूर मिळण्याची व्यवस्था झाली आहे. अमेरिके-सारखा सुसंपन्न देश त्याच्या पाठीमागे असल्याने ब्रिटिश राष्ट्रास नवा इरूप चढणे स्वाभाविक आहे. विमाने, जहाजे, इत्यादि लढाऊ सामग्रीचा ओघ इंग्लंडकडे अत्याहत वाहू लागला म्हणजे ह्या बाबतींत आपले पारडे जड असल्याविषयीची हिटलरची घमेंड उतरणार आहे. अमेरिकन कॉंग्रेसपुढे असलेले बिल वादविवादाचा विषय होतें तोंपर्यंत अमेरिकेच्या घोरणाविषयी वाटत असलेली सर्व शंका आतां दूर झाली आहे, ही गौण समाधानकारक आहे.

हिटलरने बल्गेरियाचा बळी घेतला

बाल्कन प्रदेशांत हळूहळू घुसून ग्रीस व तुर्कस्थान ह्यांचे बाजूस आपले शीटें सरकवावयाचे असें कारस्थान हिटलरने कित्येक आठवडे गुप्त रीतीनें चालवले होते. बल्गेरियाने तटस्थपणाचा देसावा आजवर केला आणि तुर्कस्थानशी ह्याबाबत करार नुक्ताच केला. पण जर्मनीशी बोलणी बल्गेरियन मंत्र्यांनी आंतून चालवली असल्याचे आतां उघड होतें. शेजारच्या लहान राष्ट्रांस घमकी देऊन त्यांचे स्वातंत्र्य नष्ट करण्याच्या हेतूने त्यांचेकडून आपणांस सोयीच्या वाटतील त्या करारांवर सहा ध्यावयाच्या हा हिटलरि लाक्या आतां सर्वथा परिचयाचा झालेला आहे. ह्या देशाचा ताबा आपण ब्रिटिशांच्या बर्चस्वासाठी ते जाऊ नयेत ह्या हेतूने घेत आहो असें सोंग जर्मनी नेहमीच आणीत असतो आणि बल्गेरियाचे संबंधांत ह्याच युक्तीचा आश्रय हिटलरने केला आहे. बल्गेरिया स्वतःच्या तटस्थपणास जागेळ ह्या

कल्पनेने त्रिटिघा सरकारने अखेरपर्यंत वाट पाहिली. अखेर जर्मनीने व बल्गेरियाने शांततेच्या घोरणाचा बुरखा फुगारून दिला आहे. बल्कन राष्ट्रांच्या रक्षणासाठी जर्मन फौजा बल्गेरिया व्यापून बसल्या असल्याची बातमी जर्मनी करीत आहे. तुर्कस्थानच्या सरकारकडे शिटलरने एक खास दूत पाठवला असून तेथेहि बल्गेरिया प्रमाणेच कारवाया करण्याचा त्याचा बेत दिसतो. तुर्की राज्यकर्ते आजपर्यंत मोठ्या सावधगिरीने वागत आहेत आणि शिटलरी हिंकमतीस ते दाद देणार नाहीत असे मागण्यास जागा आहे. तुर्की सरकार व मि. ईदन ह्यांच्या वाटाघाटी अगदी अलीकडे झाल्या असून ब्रिटन व तुर्कस्तान ह्यांनी एकवटून जर्मन हालचालीस कसे तोंड द्यावयाचे ह्याविषयी त्यांचा निश्चय झालाच असला पाहिजे. ह्या सवे मानगडीत रशियाने स्तब्धपणाची वृत्ति स्वीकारली असल्याने त्याचे घोरण काय आहे ह्याचा पत्ता लागत नाही. जर्मनीची चढाई रशियास पसंत नाही असे म्हणतात, पण त्याविषयी निश्चित असे काही प्रसिद्ध झाले नाही.

स्वदेशी घंटांच्या संरक्षणाचे महत्त्व

सर जेरोमि रस्मन ह्यांनी मध्यवर्ती असेंब्लीमध्ये अंदाज पत्राच्या वचेत झालेल्या टीकेस उत्तर देताना एक महत्त्वाचा मुद्दा पुढे मांडला त्याचा परामर्श येथे देणे आवश्यक आहे. राष्ट्रांच्या आर्थिक सङ्गठनेचा पाया असणारे असे धंदे हिंदुस्थानांत मागेच स्थापन होण्यास सरकारने उत्तेजन दिले असते तर आज युद्धकाळांत लढाऊ सामान तयार करण्याचे बाबतीत स्वदेशी कारखान्यांचा तुटवडा व मागतलेपणा प्रत्ययास येत आहे तो प्रसेम टळला असता आणि देशाचा औद्योगिक विस्तार युद्धविषयीच्या गरजांस अनुसरून सात्काळ व सुकर रीतीने होऊ शकला असता अशी टीका लोकप्रतिनिधींच्या वाजूने करण्यात आली आहे. तिच्या संबंधांत सर जेरोमी ह्यांचा पहिला मुद्दा असा आहे की जर्मनी दुसऱ्या राष्ट्रांवर हल्ला करण्याच्या तयारीत गुंतला होता, त्यावेळी इंग्लंड व हिंदुस्थान ह्या देशांतील लोक शांततेचा पुरस्कार करीत होते ही गोष्ट नैतिक दृष्ट्या त्यांस अनुकूल अशीच आहे. दुसरा मुद्दा असा की युद्धपूर्वी सरकारने मोठमोठ्या कारखान्यांस आपल्या तिजोरीचे नुकसान करून आणि जनतेवर करांचा व भारी किंमतीचा बोझा टाकला असता तर त्या घोरणाविरुद्ध चौहांकटून गिऱ्या झाला असता. औद्योगिक संरक्षणाच्या घोरणाविरुद्ध अगोवृत्त ओरड झाली आणि तिला आपली जागा देणे केव्हाही प्रयत्न करू नसते. युद्धाची आपत्ति जर्मनीने आपणांवर आणली आहे आणि तिला तोंड देण्यासाठी स्वायत्त्याग करूनहि नवे स्वदेशी धंदे स्थापन करणे अपरिहार्य झाले आहे. सर जेरोमी ह्यांनी वरील आश्वाचा असेंब्लीत केलेला युक्तिवाद समाधानकारक वाटण्यासारखा नाही आणि तो दूरदर्शीपणाच्या अभावाचा द्योतक आहे. आग लागल्यावर आड खणावयास लागण्याविषयीच्या म्हणीचे त्यावरून स्मरण होतं. प्रत्येक राष्ट्राच्या स्वतंत्र जीवितासाठी काही मूलभूत स्वरूपाचे अगत्याचे असतात आणि त्यांच्या अस्तित्वाची किंमत त्यामधील लोकांनी देणे प्राप्त होते. संरक्षणाचे संबंधांत हिंदी राष्ट्र स्वातंत्र्यी असण्याची आवश्यकता मागच्या महायुद्धांत सिद्ध झाली होती आणि त्या प्रसंगाच्या अनुभवाने सरकारने शहाणपणे व्याख्यास हवे होते हे सांगण्याचा टीकाकारांचा हेतु असून ह्या टीकेस सर जेरोमी ह्यांचा कोटिक्रम उत्तर होऊ शकत नाही. पोलादाच्या हिंदी घंटास जनतेवर ओझे घालूनहि वेळीच संरक्षण दिले गेले नसते तर आज हिंदुस्थानांत काय परिस्थिती झाली असती ह्याची कल्पनाच केली पाहिजे. कागद, साखर, काढ्यांच्या पेट्या इत्यादि मालासंबंधाने असेच सांगता येईल. सारांश, महत्त्वाच्या स्वदेशी घंटांस शीज सोसूनहि उत्तेजन देणे म्हणजे पुढे येणाऱ्या नुकसानीच्या आपत्तीविषयी आगाऊ तरतूद करणे होय.

मुंबई इलाख्यातील सहकारी चळवळीच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉव्हिन्शियल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग
९, बँक हाउस लेन, कोट मुंबई.

शाखा

१ वारामती (जि. पुणे)	१८ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सानारा (,, सातारा)	१९ विरमाण (,, अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर (,, ,,)	२० थुळे (,, प. सानदेश)
४ कन्नड (,, ,,)	२१ वेंहाडचे (,, ,,)
५ तामगांव (,, ,,)	२२ शिंदेपूर (,, ,,)
६ किलोस्करवाडी (,, ,,)	२३ शहादे (,, ,,)
७ शिराळे (,, ,,)	२४ नंदुरवार (,, ,,)
८ कोरोगांव (,, ,,)	२५ साव्री (,, ,,)
९ बाई (,, ,,)	२६ शिंदेबंदे (,, ,,)
१० अहमदनगर (,, अहमदनगर)	२७ तळोदे (,, ,,)
११ शेवगांव (,, ,,)	२८ मलगांव (,, नाशिक)
१२ कोपरगांव (,, ,,)	२९ सटाणा (,, ,,)
१३ वेलापूर (,, ,,)	३० कळवण (,, ,,)
१४ राठुरी (,, ,,)	३१ लासलगांव (,, ,,)
१५ भिवंडी (,, ठाणे)	३२ नांदगांव (,, ,,)
१६ पालघर (,, ,,)	३३ दोहद (,, पंचमहाल)
१७ कल्याण (,, ,,)	३४ कालोले (,, ,,)

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेडऑफिस अमर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

गंधयुक्त बोलपट लवकरचे येणार

चित्रपटांच्या निर्मितीस प्रारंभ होऊन फार काळ लोटलेला नाही. अगदी पहिले चित्रपट अत्यंत सामान्य दर्जाचे होते व त्यांत दोषहि अनेक असत. चित्रपटांच्या युगास प्रारंभ झाला, त्याची आढवण जुन्या पिढीस अद्याप आहे. ते चित्रपट मुके व फरक काळे पांढरे होते. चित्रपट चालू असताना फिल्म तुटणे ही नित्याचीच गोष्ट होती. रंगीत चित्रपटांस लवकरच सुरवात झाली, परंतु २५ वर्षांपूर्वी विळायतेंतहि रंगीत चित्रपट अपवादामक होते व त्यांच्या तिकांडींचा दरहि भारी असे. १२ वर्षांपूर्वी चित्रपटांस आवाज प्राप्त झाला. चित्रपटांच्या पहिल्या स्वरूपावरून त्यांच्यांत आजच्याइतकी सुधारणा घडून येईल व त्यांच्या निर्मितीच्या प्रयास अतिशय महत्त्व प्राप्त होईल, असें भविष्य वर्तविलें असतें, तर तें त्यावेळीं घारिष्ट्याचें वाटलें असतें.

सिनेमांत दाखविण्यांत येणारे प्रसंग शक्य तितके स्वाभाविक व निरगमन घडून असणें आवश्यक आहे. व्यवहारांतलीं गोष्टी दिसतात, ऐकूं येतात तसा त्यांचा वासहि येतो. तेव्हां, पडद्यावर दिसणाऱ्या प्रसंगांस अनुसरून शिष्टांतील प्रेक्षकांस वासहि आला, तर फिल्मनें त्यांची अधिक करमणूक होईल, हें उघड आहे. पडद्यावरील चित्रानुसार शिष्टांत वासयुक्त हवा प्रसवविण्याच्या अनेक कल्पना निघाल्या, परंतु त्यांस विशेष यश प्राप्त झालें नाही. शिष्टांतील विड्या-सिंगारोट्साचा व माणसांच्या शरीराचा चाण वास जरी नाहीसा करता आला, तरी लोकांना त्यापासून आनंद होईल व त्यांचें मन प्रफुल्लित होईल. तेव्हां, प्रत्यक्ष बोलपटच गंधयुक्त करता आले, तर प्रेक्षकांचें चित्त उल्लसित होईल, झ्यांत नवल कोटलें ?

न्युयॉर्क येथील जागतिक प्रदर्शनाच्या स्विस विभागांत गेल्या नोव्हेंबरमध्ये एक गंधयुक्त बोलपट दाखविण्यांत आला, तो अत्यंत यशस्वी ठरला. चित्रपटगृहांत प्रसृत केलेला पहिला वास घालवून त्याचे जागी दुसरा वास आणण्याचें काम अत्यंत अवघड व महत्त्वाचें आहे व त्याच्या यशावरच गंधयुक्त चित्रपटांचें भविष्य अवलंबून आहे. प्रस्तुत प्रयोगांत, तीस भिनिटांचे अवधीत सुमार ५० निवेगळे गंध दारवळण्यांत आले, व ते सर्व स्वाभाविक वाटले. ज्या लहरींतून ते प्रसृत केले जातात, त्यांस इलेक्ट्रो-ऑस्मिक लहरी असें नांव देण्यांत आलें आहे. पडद्यावरील फुलें बद्दलीं, की ह्या लहरी त्याप्रमाणें गंध प्रसृत करीत. कोंफीच्या वासामुळें तर लोकांच्या तोंडास पाणी सुटलें. इस्पितळांतलें देखावा दृष्टीस पडतांच फिनेलचा मंद वास येऊं लागला. देखाव्यापेक्षा किंवा आवाजापेक्षा वासानें मनुष्याच्या मनावार अधिक परिणाम होतो, असा अनुभव आहे. तळ्यांतील शेवाळ्याचाहि वास आतां आपणांस येऊं शकेल.

प्रगातिपर सुगंधींच्या धंधास नवें ढालन

बोलपटांस गंधाची जोड मिळाल्यास सुगंधींच्या धंधास विशेष स्थान व महत्त्व प्राप्त होईल, हें उघड आहे. विदेशी गंधयुक्त बोलपटांतील वास हिंदुस्थानांत लोकप्रिय होतीलच असें नाही. देशी बोलपटांचे निर्मात्यांस आपल्या प्रेक्षकांच्या आवडीनिवडी पाहून आपले गंध निवडाने लागतील. लोकांतहि त्यासंबंधांत चिकित्सक वृत्ति निर्माण होऊन सुगंधींच्या धंधास नवें ढालन मिळेल. नव्या प्रकारच्या मागणीस योग्य असे गंध निर्माण करण्यासाठी त्यांस विशेष प्रयोग करावे लागतील व संशोधन सार्ती च्यावें लागेल. सुगंधींच्या अस्तरांस व तेलांस बोलपटांतील गंधांस अनुसरून अधिकाधिक मागणी येऊं लागेल. बोलपटांमुळे व रेडिओमुळे आतां ज्याप्रमाणें रंगीताची आवड वाढली आहे, त्याचप्रमाणें सुवासिक अत्तर तैलांसहि अधिक लोकप्रियता प्राप्त होईल. ह्या धंधाचा विस्तार पुढें किती व कसा होईल, श्याचा अंदाज आज करता येणें शक्य नाही.

प्राप्तीवरील कर कसा चुकविला ?

उत्पन्नावरील कर चुकविण्याकरितां अनेक क्लृप्त्या लढविण्यांत येतात. हिशेबाची दोन निरनिराळी पुस्तके ठेवणें, सरदी पुष्कळ दाखवून विक्री कमी दाखविणें, उत्पन्नाचीं सार्ती हिशेबांतच न घेणें, सोळा नांवावर हिशेब लिहिणें, सर्ची सोटे हिशेब लिहिणें असे प्रकार करून कर चुकविण्याचे प्रयत्न केले जातात.

गेल्या वर्षी कांहीं हिंदी लोकांनी प्राप्तीवरील कर चुकविण्यासाठी ज्या युक्त्या केल्या त्यांचे मनुने येथें दिले आहेत. कांहीं व्यापार्यांनी त्यांना धंधांत थोडा फायदा होतो असे दाखविलें. परंतु अनपेक्षित वेळीं त्यांचे दुकानां जाऊन हिशेबाची पुस्तके पाहण्यांत आल्यावर वस्तुस्थिति निराळी असल्याचें उकटकांस आलें.

विटांच्या एका व्यापार्यानें त्याला सरदी करान्या लागणाऱ्या कोळशाची किंमत भरमसाठ चढवून लिहिली. पुढें शोध करतां सत्या हिशेबाची पुस्तके सापडलीं.

ब्रिटिश हिंदुस्थानाच्या बाहेर कांहीं रकम ठेव म्हणून ठेवली असल्याचें एकाच्या वद्यांत लिहिलें होतें. सरी गोष्ट अशी होती कीं, त्याचेकडे त्या रकमा ब्रिटिश हिंदुस्थानांत बहिरेरून आल्या होत्या.

एका साठिकाऱ्यानें, सरदी केलेल्या जनावरांची किंमत वाढवून दाखविली आणि विकलेल्या माळाची किंमत कमी दाखविली. अर्थात् हा प्रयत्न फसलाच.

एका ठिकाणीं माळक नोकराच्या नांवावर धंदा करीत असल्याचें आढळलें. तर दुसऱ्या ठिकाणीं उत्पन्नांतली कांहीं भाग नोकरांच्या नांवावर जमा करण्याचा प्रयत्न करण्यांत आला.

हिंदी संस्थानांत व्यापार-धंदा करून झालेला नफा ब्रिटिश हिंदुस्थानांत असलेल्या मुख्य कचेरीच्या हिशेबाच्या पुस्तकांत न दाखवित्यामुळे कर चुकवितां येईल अशा समजुतीनें एका ठिकाणीं हिशेब लिहिण्यांत आले हेतु साध्य झाला नाहीतें निराळें.

भागीत धंदा करून झालेला नफा न दाखविण्याचा प्रकारहि आढळतो; उलट, झालेला नफा व्यक्तिगत साजगी झाल्यावर जमा करून नफा न झाल्याचें दाखविण्याचा प्रयत्नहि अन्वय आढळतो.

एका फर्मनें आपलें उत्पन्न ५,००० रुपये असल्याचें दाखविलें. हिशेबाच्या वद्या तपासून पाहतां असें आढळलें कीं सरदी-विक्री कमी दाखविण्यांत आली होती; आणि उत्पन्नाच्या कांहीं बाबी हिशेबांत घेण्यांतच आल्या नव्हत्या.

एका गिरणी मालकानें ७,००० रुपयांचे व्याजाचें उत्पन्नच दाखविलें नाही. दुसऱ्या एका श्रीमंत गृहस्थानें रॉयल्टी म्हणून मिळालेली जवळजवळ १ लक्ष रुपयांची रकम तसलमात सात्यावर टाकली होती

वर्ष अखेरीस शिल्लक असलेल्या माळाची यादी बनावट करण्याचेहि प्रकार आढळतात.

एका सावकारानें जवळ जवळ १३ लक्ष रुपयांचे व्यवहार हिशेबाचे पुस्तकांत दाखविलेच नाहीत.

दि विजय टेक्स्टाइल्स लि.

वरील कंपनीच्या कारखान्याच्या इमारतीचा पाया सोदण्याचा समारंभ रविवार ता. ९ रोजी सार्यकार्ळी ५-१५ वाजतां पार पडला. कंपनीचे अध्यक्ष, श्रीमंत साळवेकर, हार्नी भूमिपूजन केले. समारंभास कंपनीचे डायरेक्टरंस व इतर निकटसंबंधी मंडळी उपस्थित होती. दोन महिन्यांचे अवधीत इमारत पूर्ण होऊन कारखान्यास प्रारंभ होईल, अशी अपेक्षा आहे. मेसर्स अय्यंकर आणि जोशी ह्यांचेकडे इमारतीचें बांधकाम सोपविलें आहे.

“फुदूरा”

सहकारी संघटनेचा एक उत्कृष्ट नमुना
(ले.:—श्री. वा. चि. भाउ, पुणे)

शेतीच्या मालाची विक्री—काश्मीर प्रांताच्या सहकारी स्वातंत्र्यातील श्री. जे. एल. रायना यांनी नुकताच इंडियन को-ऑपरेटिव्ह रिव्ह्यूमध्ये एक माहितीपूर्ण लेख लिहून, हंगेरी देशाने आपल्या देशातील गव्हाच्या विक्रीबाबत कशी व्यवस्था केली व राष्ट्रीय दृष्टीने हंगेरीच्या शेतकरी वर्गाला कसा आधार दिला हे मोक्या मनोरंजक रितीने निवेदन केले आहे. देशाच्या आर्थिक सुस्थितीची धडी सहकारी पद्धतीने कशी उकटू घेतात याबताने येते हे जसे त्या लेखावरून समजते, तसेच राष्ट्राचे स्वतःचे आर्थिक घोरण स्वतःच्याच हाती असेल तरच सहकारी तत्त्वांचा पुरेपूर फायदा त्या राष्ट्राला कसा मिळू शकतो याचेही दिग्दर्शन त्या लेखातून ठिकठिकाणी विखुरलेले आढळून येते. जी गोष्ट हंगेरीच्या शेतकऱ्यांना करिता आली, जे आर्थिक घोरण राष्ट्राहिताच्या दृष्टीने हंगेरीच्या सरकारला तात्काळ स्वीकारता आले तसे आपल्या हिंदुस्थान देशात घडवून आणणे अशक्य का आहे, याबद्दल मनांत विचार उचंबळून येतात.

इ० सं० १९१८ साली युरोपमधील महायुद्ध आटोपल्यानंतर शेतीच्या मालाचे बाजारभावांत जी कल्पनातीत आंदोलने झाली त्याचे परिणाम इतर राष्ट्रांवरूनच हंगेरीलाही सहज करावे लागलेच. सोव्हिएट रशियाने जगद्व्यापक योजना आखून त्याप्रमाणे रशियन शेतीचे क्षेत्र अंफाट वाढविले व जगाच्या बाजारांत रशियन धान्य—गाहू—अपरिमितपणे येऊ लागल्याने मागणी आणि पुरवठा या अर्थशास्त्रातील न्यायानुरूप गव्हाचा बाजारभाव मंदावला. हंगेरीच्या गव्हाला कुणी विचारीनासें झाले. तेव्हां ऑस्ट्रियाने आणि हंगेरीने इटलीवरून एक व्यापारी करार केला. ‘रोमचा करार’ या नावाने तो ओळखला जातो. या कराराने एक अंतरराष्ट्रीय कमिटी नेमण्यात आली व शेतीच्या मालाचे बाजारभाव बसणारा नाहींत अशी योजना कमिटीने केली. त्यामुळे गव्हाचा भाव थोडासा चढला. महायुद्धाने हंगेरीच्या रयतेचे दारिद्र्य अतिशय वाढले होतेच. ही परिस्थिती असतानाच हंगेरीयन सरकारला लागणारा गहू जी एक सासगी कंपनी पुरवीत होती, तिच्याकडून हे काम काढून लुद्ध सरकारच्या नियंत्रणाखाली अस्तित्वात आलेल्या ‘फुदूरा’ या मध्यवर्ती सहकारी संस्थेकडे ते देण्यात आले. त्यावरून गव्हाच्या विक्रीतची कमाल मर्यादा ठरविण्याचे सरकारचे घोरण बंद पडून फुदूरा ठरविली ती किमान मर्यादा मुकर होऊ लागली. त्यामुळे सासगी शेतकऱ्याला आपला माल त्या किमान मर्यादेपेक्षा जास्त दराने विकता येऊ लागला. ही किमान मर्यादा १९३६ सालपर्यंत अंमलात होती व त्यानंतर जगाचेच बाजारभाव सुधारल्याने असे नियंत्रण ठेवण्याचे हंगेरीला कारण उरले नाही. पण जर कोणी एकादा बदा व्यापारी गव्हाचा सर्वच माल खरेदी करून बाजारभाव वाढवू पाहू लागला तर मात्र त्याला बंदी करण्याचा असल्याचा या फुदूरा संस्थेस पूर्णत्वाने देण्यात आलेला आहे.

फुदूरा हा संस्थेस प्रथम मध्यवर्ती सहकारी बँकाकडूनच आरंभीच्या दिवसांत भांडवलाचा पुरवठा होत असे. पण १९२५ साली हंगेरियन सरकारने आपल्या राष्ट्राचा व्यापार—उद्दीम

आणि खरेदी—विक्रीचा धंदा जोरकस होण्यासाठी ४ टक्के दराने पुष्कळच मोठे रज्य या संस्थेला दिले. त्या संस्थेचे ८० लाख मार्गांचे भांडवल. त्यापैकी ६० लाखचे भाग हंगेरियन सरकारनेच खरेदी केले. उरलेले २० लाख मध्यवर्ती बँकांनी घेतले. फुदूरा ही नियमित जबाबदारीवर उभारलेल्या सहकारी खरेदी—विक्रीचा व्यवहार करणाऱ्या संस्थांची युनियन आहे. या युनियनचे डायरेक्टरांचे बोर्ड १४ सभासदांचे असून त्यापैकी एक जागा हंगेरियन राष्ट्राचा शेतकरी व फायनेंस स्वातंत्र्याचा मुख्य प्रधान यांनी स्वीकारलेली आहे. मध्यवर्ती बँकाचे २ प्रतिनिधी असून उरलेले सर्व भागीदारांनी बहुमताने निवडून दिलेले आहेत.

आपल्या देशातील गव्हाचे आणि शेतीच्या मालाचे बाजारभाव स्थिर ठेवणे हे फुदूराचे मुख्य घोरण आहे त्यामुळे देशातील काना-कोपान्यांतल्या शेतकऱ्याला आपल्या मालाची योग्य अशी किंमत हमसास मिळू शकते. अंतरराष्ट्रीय परिस्थितीमुळे बाजारभावाला हेलकावे मिळू लागले तरी त्याचे घळे हंगेरियन बाजाराला बसू नयेत अशी तजवीज ही फुदूरा संस्था करिते हे लक्षांत ठेवण्यासारखे आहे. त्यामुळे अर्थातच हंगेरियन शेतकऱ्याला नुकसान येत नाही. याचबरोबर फुदूरा फर्मावील तशाच प्रतीचा आणि नमुन्याचा माल आपल्या शेतांतून निर्माण करून फुदूराला पुरविल्याची जबाबदारी हंगेरियन शेतकऱ्यावर ठेवण्यात आलेली आहे व ती ते उचम तऱ्हेने पाळतात. हंगेरियन शेतकऱ्यांनी पिकविलेल्या मालाची निवड करणे, प्रतवारी लावणे, ठिकठिकाणी माल गोळा करणे व मध्यवर्ती बाजारपेठांतून मालाची ने-आण करणे ही कामे फुदूरा वेगवेगळ्या सहकारी संस्थांमार्फत करवून घेते. याप्रमाणे लुद्ध हंगेरी देशाला आवड्यक असेल इतका माल साठविल्यानंतर मग जेवढा जास्त माल उरेल तेवढाच इतर राष्ट्रांच्या बाजारांत पाठविण्यात येतो. घरची गरज प्रथम भागविले व मग शिष्टक माल बाहेरच्या बाजारांत सपविले इकडे सरकारचेच लक्ष असल्याने शेतकरी वर सुखी राहते.

हंगेरियन स्टेट बँक वेगवेगळ्या सहकारी बँकांमार्फत शेतकी पतपेढीच्या सभासदांना शेतीचे कामासाठी दरसाल भांडवलाचा भरपूर पुरवठा करिते व हंगामांत शेतकऱ्यांचा माल रूढ असलेल्या बाजारभावांन फुदूरा खरेदी घेते. पतपेढ्यांच्या रकमा विनोभाट मोठ्या होतात. प्रथमार्भरी फुदूरा थेट सेडे-गांवाच्याच पतपेढ्यांमार्फत व्यवहार करीत असे. पण आता मध्यवर्ती बँकाहि फुदूराच्या सभासद झाल्या असल्याने भांडवलाचा पुरवठा व शेतीच्या मालाची विक्री यांची अभेद्य साखळी बनली आहे.

राष्ट्राच्या व्यापाराला सहकारी पद्धतीने नीटनेटके स्वरूप येऊ लागताच सासगी लहानमोठे व्यापारी यांच्या पोटांत डुल्ले लागले. त्यांनी शक्य तेवढे भभोरथ प्रयत्न करून ही सहकाराची भक्कम साखळी तोडण्याचा सडाटोप केला, आणि शक्य तेथे विरोधही केला. पण राष्ट्रीय दृष्टीने प्रेरित झालेल्या सरकारचा पाठिंबा फुदूराला असल्याने सहकारी संघशाक्तीपुढे सासगी व्यक्तींचा मतलबी प्रयत्न फोडूच ठरला. त्यामुळे सासगी व्यापार्यांना आपापले भांडवल मध्यवर्ती बँकांमध्ये ठेवण्याशिवाय व फुदूरा ठरविलेले माल विक्रीचे घोरण मान्य केल्याशिवाय गत्यंतर उरले नाही.

देशाचा व्यापार संबीर पायावर उभारणे व टिकवून धरणे याला

सरकारचा सक्रिय पाठिंबा अवश्य हवा असतो. हंगेरियन सरकारने असा पाठिंबा दिलेला आहे. ज्यावेळी कल्पनातीत तेजी किंवा मंदी होते तेव्हा सरकार पाठिंबा लागतो. इ० स० १९२८ साली उदभवलेल्या मंदीचे वेळी गव्हाचा भाव आणखी साली घसरून नये म्हणून हंगेरियन सरकारने फुदुराला गहू खरेदी करण्यास सुरुवात केली. तेजीच्या बाजारभावात फुदुराने सांघडेल तेवढा गहू खरेदी केला व साठवून ठेवला; आणि मग ज्या ठिकाणी गव्हाला मागणी आली तिथे अमळ वाढत्या भावाने विक्रीला काढला. इतकंच नव्हे तर जरूर ती यंत्रसामुग्री विकत घेऊन गव्हापासून होणारे इतर पदार्थही बाजारात विक्रीला ठेवले. त्यामुळे परदेशाच्या बाजारात हंगेरियन गव्हाला कायमची मागणी येऊ लागली. त्याचा फायदा हंगेरियन शेतकऱ्याला हम-सास मिळू लागला.

हंगेरियन सरकारने फुदुराच्या हालचालीला कधी सक्रिय मदत केली याचे आणखी एक दळदळीत उदाहरण आहे. १९३३ साली लीग ऑफ नेशन्स व स्ट्रेस कॉन्फरन्सच्या शिफारशीवरून हंगेरीने जवळपासच्या इतर राष्ट्रांभरोबर एक आर्थिक तहनामा केला तो रोमचा तहनामा म्हणून प्रसिद्ध आहे. या तहान्वये आंतरराष्ट्रीय बाजारात हंगेरियन गव्हाचा बाजारभाव निश्चित ठरावित आला आणि त्या भावानेच इटली व आस्ट्रिया यांनी दरसाल हंगेरियन गहू कमीतकमी किती विकत घेतलाच पाहिजे त्याचा करार झाला. त्याचे मोबदल्यात हंगेरीने त्या देशापासून इमारतीचे लाऊक खरेदी करावयाची कबुली दिली. याप्रमाणे जो गव्हाचा पुरवठा हंगेरियन सरकारला करावा लागे तो करण्याचे काम अर्थातच फुदुराला मिळाले. त्यामुळे हंगेरियन शेतकऱ्यांच्या गव्हाला कायमची मागणी मिळाली. हंगेरियन शेतकऱ्याला कांहीं नुकसान आल्यास त्याची भरपाई करिता यावी म्हणून सरकारने चहा व कॉफी या परदेशाच्या वस्तूवर आयात जकाती चसविल्या.

येणेप्रमाणे फुदुरा घाऊक मालाची खरेदी हंगेरियन सरकार-साठी करते. किमान भाव सरकार मुकर करून देते. त्यामुळे मालाच्या वेगवेगळ्या प्रती ठराविते व त्याप्रमाणे ज्या प्रतीला ज्या देशात मागणी असेल तोच माल सतत पुरविते व त्या मालाची पैदास करणाऱ्या हंगेरियन शेतकऱ्याला लागेल ती मदत करणे आणि त्यांच्या मालाला ठराविक गिऱ्हाईक आणून देणे या कामागिरीमुळे हंगेरियन शेतकरी जसा फुदुराला दुवा देतो तसाच हंगेरियन सरकारला देतो. आपल्या हिंडुस्थान देशात सुद्धा सरकारने मनावर घेतल्यास हिंदी शेतकऱ्यांच्या हिताचे एकमेव दृष्टीने अशीच कामागिरी सरकारला सहज करिता येईल. हिंडुस्थान सरकारचे आर्थिक धोरण हिंदी शेतकऱ्यास सहानुभूतीचे असणे आवश्यक आहे. हिंदी शेतकरी कर्जात बुडाला असून वर डोकें काढण्यास त्याला चाब नाही ! अशा स्थितीत नुसत्या सहकारी संस्थांची वाढ किंवा कर्मिऱ्या-कमिशन आणि त्यांचे लढ लढ अडवाल हे हिंदी राष्ट्रीय प्रगतीच्या दृष्टीने निरुपयोगीच ठरत नाहीत का ?

व्हाइसरॉयांचे आभ्यासन

सध्याच्या युद्ध परिस्थितीत हिंदी संस्थानी हद्दीत जरूर असलेल्या व स्थापन होणाऱ्या विशिष्ट उद्योगधंद्यांचे युद्ध समाप्ती-नंतर तत्सम परदेशी उद्योगधंद्यांच्या चढाओढीपासून संरक्षण करण्यात येईल, असे व्हाइसरॉयांनी आभ्यासन दिले आहे.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

आवृत्त मांडवल	रु.	२,००,००,०००
बचल झालेले मांडवल	रु.	१,००,००,०००
रिझर्व फंड	रु.	१,१५,५०,०००

मुख्य कचेरी : ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुख्यमधील शाखा : बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा : अहमदाबाद (भद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस विज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंघेरी (मुंबई शेगरी), रादि (मुंबई शेगरी), कलकत्ता (क्लॉव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बजार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, नागपूर (किन्चने), नागपूर (इतवारी बजार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स : वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स : सर जुनीअल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अस्पेशल). श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के., के. टी. मि. ए. गेडिस; सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई.; मि. दिनाभा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

कॉरंट डिपॉझिट अकाउंटस :

द्वारोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहभागी असेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी साठ्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अनन्य मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

वित्त व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्झिच्यूटिव्ह व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे ट्रस्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट—टी. आर. लालबाणी.

दि गुड-बुइल

अँशुअरन्स कंपनी लि.

पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल

विमेद्वारांस

भरपूर सवलती माफक हत्ते

ठिकठिकाणी एजंट्स नेमणे आहेत.

पत्रव्यवहार करावा

हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा.

मॅनेजिंग डायरेक्टर

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला

बँका आणि त्यांचे व्यवहार

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व श्री. श्री. वा. काळे

दुसरी आवृत्ति

या पुस्तकांत बँकांची घटना, व्यवहार व कामकाजाची पद्धति यांचे सोपपत्तिक विवेचन अत्यंत सोप्या भाषेत केलेले असून बँकांनी आपला व्यवहार सुरक्षितपणे व फायदेशीर रीतीने कसा करावा या बाबतीत अनेक महत्त्वाच्या व उपयुक्त सूचना केल्या आहेत. चलन, हुंडणावळ, आधुनिक तऱ्हेच्या बँका, मध्यवर्ती बँका, सहकारी बँका, सावकारी धंदा, ठेवी, डिस्काँट व कर्जे इत्यादि महत्त्वाच्या प्रचलित व व्यावहारिक विषयांची सांगोपांग चर्चा त्यांत आली आहे. सध्याच्या परिस्थितीत प्रत्येक महाराष्ट्रीय नागरिकास वरील प्रश्नांची माहिती अत्यावश्यक असल्याने मुद्दाम त्यांचे बोधप्रद विवेचन या पुस्तकांत केले आहे. विषयाची मांडणी व विवेचनपद्धति सुलभ असल्यामुळे सदर पुस्तक सर्वसाधारण वाचकांसहि उपयुक्त होणार आहे. किंबहुना, त्यांचेकरिताच ते सहेतुक लिहिले आहे, असे म्हणण्यास हरकत नाही. सबब, बँकांचे भागीदार, ठेवीदार, डायरेक्टर, गिन्हाइक, व्यवस्थापक आणि नोकर यांनी विशेषतः हे पुस्तक अवश्य वाचावे.

दुसऱ्या आवृत्तीत आवश्यक त्या नवीन माहितीची भर घालणारी अनेक प्रकरणे समाविष्ट केली असून रिझर्व्ह बँकेने सुचविलेल्या कायद्याच्या मसुद्याचे विवेचनहि त्यांत आलेले आहे.

किंमत १ रु. ८ आ. टपालखर्च वेगळा.

पुस्तकें मागविण्याचा पत्ता:—(१) व्यवस्थापक, अर्थ ग्रन्थमाला, पुणे ४.

(२) को-ऑपरेटिव्ह बुक डेपो, ९ बेक हाउस लेन, फोर्ट, मुंबई.

रिसबूड ब्रदर्स, टेलर्स

वक्तशीरपणा व फिटिंग ह्याची गॅरंटी

Prop. M. V. Risbud, B. A.

सदाशिव पेठ हौदानजीक, पुणे २.

महिलांचे भरतकाम व विणकामाच्या सामानाचे दुकान

एम्ब्रॉयडरी मार्ट

६१६ शनवार पेठ, पुणे २.

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोवेंबर, १९३५ पासून) १%

सरकारी आणि निमसरकारी रोखे

५% करमाफ लोन (१९४५-५५)	११२-००
१९४३	१०४-१०
३ १/२% विनमुदत	९५-२
३ १/२% १९४०-५०	१०२-०
३% (१९६३-६५)	९४-८
२ ३/४% १९४८-५२	९६-१२
४% पोर्ट ट्रस्ट (लांब मुदत)	१०८-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	१०८-०
५% म्हेस्वर कर्ज (१९५३-६३)	११४-६
५% म्हेस्वर कर्ज (१९५५)	१२५-०

मंडळयांचे भाग

(कंसातील पहिला आकडा भागाची दशेनी किंमत, दुसरा आकडा मंडळ घालेले मांडवल व कंसांनंतरचा आकडा भाषिक विनिर्देश दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) ११%	१४४-४
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०%	१११-०
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ८%	४३-०
इंटरिअल बँक (५००) १२%	१५४-०
बॉम्बे प्रॉ. को. बँक (५०) २ रु.	५३-८
प्रिंसिपल बँक (१००) ३ १/२%	१०४-८

बीज

बॉम्बे ट्रेडिंग ऑर्गॅ. (५०) १३%	१३२-८
कराची (१००) ९%	२१५-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९%	२२५-०
दादा पोबरे ऑर्गॅ. (१०००) ५ ३/४%	१५६७-८
आम बॅंकी ऑर्गॅ. (१०००) ७ ३/४%	१८१५-०

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१००) ४ ३/४%	१०४-४
पापोरा-जामनेर (१००) ३ ३/४%	६३-०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) ११ ३/४%	८७-०
साथी बॅंकी (५००) ८%	६६५-०

इतर

बेलापूर शहर (५०) १० रु.	२०६-०
इन्फेस्टमेंट ट्रस्ट (१००-५०) २ रु.	४७-१२
शिवा स्लीम (१५) १ रु.	२०-१५
ज्यु इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ८ आ.	४१-०
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु.	३१५०-०
दादा आचरन प. प्रे. (१५०) ६%	२१३-१२
दादा आचरन दु. प्रे. (१००) १८ रु. १० आ.	१४८-८
दादा आचरन ऑर्गॅ. (७५) १५ रु.	३७७-०
दादा आचरन डिपॉजिट (१०) ७५ रु. १३ आ. ३ रे.	१९१२-८
बसोसिस्टेड सिमेंट (१००) ५ रु.	१३५-४

सोने-चांदी

सोने (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	४३-५-०
चांदी प्रत्येक १०० तोळ्यास	६३-२-०

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, कॅस गळणें व टकल
हावर अनुभविक उपाय
संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी, अहमदाबाद

“ अर्थ ” ग्रन्थमालेंतील पुस्तके

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सहकार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची लोकप्रिय पुस्तके.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार दुसरी आवृत्ति किं. १ रु. ८ आ.
- २ रिझर्व्ह बँक : किं. १ रु.
- ३ व्यापारी उलाढाली : किं. १ रु.

- * * *
- १ भारतीय अर्थशास्त्र : किं. ५ रु.
 - २ अर्थशास्त्र : किं. ३ रु.

अर्थशास्त्र, बँकिंग, सहकार इत्यादि विषयांवरील इतर पुस्तकेहि पुरविली जातात.

अर्थ ग्रन्थमाला, पुणे ४.

पुण्यांत आल्यावर

सुशिक्षितांनीं सुरु केलेल्या

OUR HOME

या

कामालीच्या स्वच्छ, सात्विक व पुष्टिदायक निवास भोजनालयांत

उतरण्यास या.

मध्यवर्ती, हवाशीर भोकळी जागा व सर्व सुखसोयी

याच एका ठिकाणीं

अनुभवास येतील.

अक्बर होम,

६१९ ज्ञानवर पेठ, नातूंचे हौदासमोर, पुणे.

फोन नं. ७९९

व्यवस्थापक

सरकारी डिप्लोमा मिळाल्यानंतर पुढील प्रॅक्टिस व धंदेशिक्षण घेऊन
जर्निमन टेलर व्हा.

मुदत सहा ते महिने, फीसह सर्व खर्च ६० रु., अगदी नवीन विद्यार्थ्यांस
फीसह सर्व ११० रु. मुदत १ वर्ष

पराडकर टेलर्स अँड केडिमी, ६७२ सदाशिव, पुणे.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

-- Raviwar Peth, Saraff Bazar, --
POONA CITY.

अर्थशास्त्र

लेखकः—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पुस्तकख्या सुमारे ३००; किंमत ३ रुपये
या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धान्तांचे विवेचन केले
आहे.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली

**महास्फुट्याची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ घेऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.**

वंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे